

*ДВНЗ « Український державний хіміко-
технологічний університет »*

*Мезологістичні утворення як
основа регіонального розвитку*

Підготувала: доц., к.е.н. Бакута Алла Валеріївна

Дніпропетровськ, 2015 рік

Логістичне управління – це спосіб прогресивного мислення, наука та прикладна діяльність, спрямована на управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками й оптимізацію витрат, пов'язаних з рухом цих потоків в певних мікро-, мезо- або макроекономічних системах, а також комплекс управлінських дій, спрямованих на планування та організацію бізнес-процесів (*визначення автора*).

Логістична система - сукупність взаємозалежних елементів у межах певної економічної системи, дія яких спрямована на оптимізацію руху матеріальних, інформаційних та фінансових потоків та оптимізацію витрат, пов'язаних з рухом цих потоків.

Мезоекономічна (мезологістична) система, яка є невід'ємною частиною регіону, генерує його господарську і соціальну діяльність, провокує регіональні госпрозрахункові відносини, сприяє формуванню ефективних і надійних територіально-галузових комплексів.

Таблиця - Виділення логістичних проблем та завдань на мікро-, мезо- та макрорівнях

№	Мікрорівень	Мезорівень	Макрорівень
1	2	3	4
1.	Недосконалість системи постачання та збуту.	Досягнення максимального ефекту функціонування логістичної системи з мінімальними витратами.	Створення інтегрованої системи управління логістичними потоками.
2.	Скорочення часу перевезень, зберігання запасів, готової продукції, напівфабрикатів.	Моделювання логістичної системи та умов їх надійного функціонування.	Визначення стратегії фізичного розподілу товарів.
3.	Недосконалість організації прийняття, розвантаження, складування матеріальних ресурсів.	Розробка нормативно-правової бази, яка висвітлювала би питання діяльності інтегрованих господарських структур, національних та міжнародних корпорацій та ФПГ з урахуванням принципів соціально-ринкової економіки.	
4.	Зниження рівня страхових запасів і мінімізація незавершеного виробництва та неліквідів.	Вибір розміру системи та масштаби її діяльності.	Визначення незбалансованості між потребами та можливостями.
5.	Чітке відстеження попиту на основі якого прагнути виробляти продукцію в необхідній ринку кількості.	Розробка концепції управління даною системою.	Планування потужності логістичного ланцюга, здійснення контролю та координація діяльності різних об'єктів логістичного ланцюга.

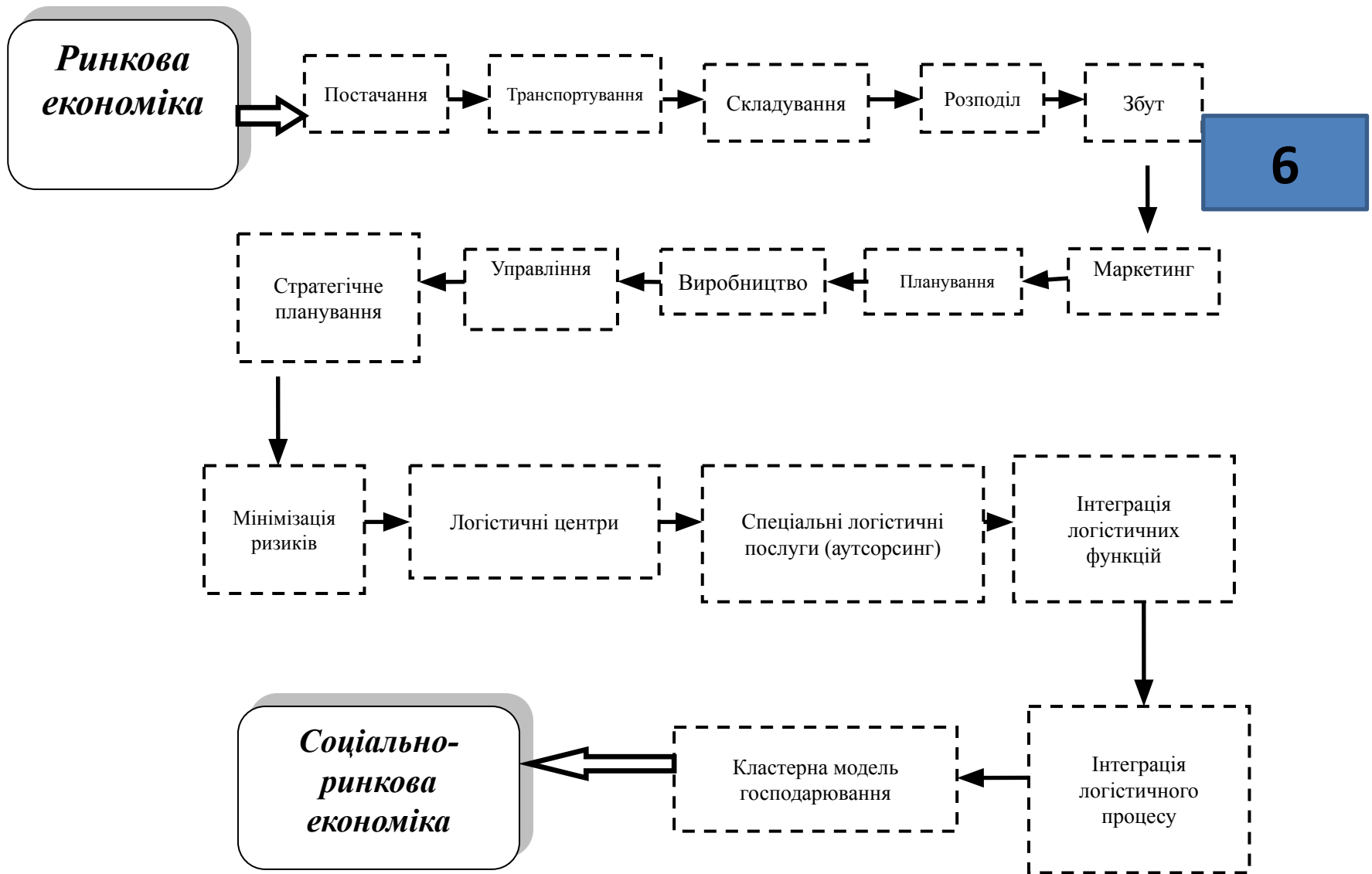
Таблиця - Виділення логістичних проблем та завдань на мікро-, мезо- та макрорівнях (продовження)

4-2

1	2	3	4
6.	Визначення стратегії фізичного розподілу товарів.	Розробка державної програми підтримки та координації зусиль на шляху консолідації капіталів крупних підприємств не лише з метою отримання великих прибутків, а й надання можливості розвитку середньому та малому бізнесу, як запоруки стабільного розвитку країни з соціально-ринковою економікою.	Розробка логістичної стратегії.
7.	Визначення найбільш економічного розміру замовлення запасу матеріальних ресурсів.	Державна та юридична підтримка.	Зовнішня та внутрішня інтеграція.
8.	Проблема пошуку постачальників.	Створення системи оптимізації транспортних регіональних потоків.	Мінімізація загальних логістичних витрат.
9.	Вибір маршруту перевезень та виду транспортного засобу.	Вирішення питань належного контролю та підтримки «справедливих» трансфертних (договірних) цін.	Оволодіння максимальною часткою ринку.
10.	Зменшення часу виробничого циклу.	Розвиток комерційно-інформаційних відносин між суб'єктами господарювання в межах логістичної системи.	Формування міжгалузевих матеріальних балансів.
11.	Низький рівень сервісного обслуговування споживачів та впровадження системи якості.	Підтримка партнерських стосунків між учасниками.	Оптимізація адміністративно-територіальних розподільчих систем для багато асортиментних матеріальних потоків.
12.	Пошук шляхів узгодженості дій робітників та управлінського персоналу стосовно змін логістичного процесу.	Підтримка партнерських стосунків між учасниками.	

Завдання поставлені для вирішення соціальних питань в соціально-ринковій економіці Германії.

1. Створення соціального порядку фірми, коли працівник цінується як людина та співробітник;
2. Реалізація порядку конкуренції як задачі права і діяльності уряду;
3. Антимонопольна політика з метою боротьби із зловживанням економічною владою;
4. Політика стабілізації, спрямована на забезпечення безпеки робочого в період економічних спадів;
5. Вирівнювання різності в прибутках відповідно з ринковим порядком (прогресивний податок на прибуток, субсидії на дітей і субсидії на житло, безкоштовну освіту);
6. Політика розвитку міст і субсидій держави на недороге житло;
7. Передача капіталу малим і середнім фірмам, з метою надання можливості конкурувати з великими фірмами;
8. Подальший розвиток соціальної безпеки;
9. Міське планування;
10. Введення урядом кооперативних елементів ринкового господарства: Альфред Мюллер – Армак виступав за розвиток кооперативів, наприклад, житлових кооперативів;
11. Мінімальна заробітна плата, тобто, соціальне ринкове господарство повинно визначити мінімальну зарплату в наслідок процесу вільного торгу .

Авторський погляд на етапи становлення (розвитку) мезоекономіки країни з використанням логістичних інструментів (операцій):

1. Об'єднання підприємств галузі регіону з забезпечення матеріально-технічного постачання та збуту (закупівельна, виробнича логістика, логістика запасів, логістика складування, збутова логістика) – передбачається горизонтальна інтеграція підприємств на умовах партнерських відносин;
2. Об'єднання підприємств супутніх галузей (постачальники сировини -виробники-споживачі-фінансові установи – підприємства сфери послуг) -горизонтально-вертикальна інтеграція, яка передбачає поступовий перехід від партнерських зв'язків до злиття капіталів підприємств супутніх галузей ;
3. Утворення національних ФПГ та ТНК - перехід від логістики матеріальних потоків до логістики інформаційних потоків.

Вважаю: щоб залучитись до міжнародних (глобальних) логістичних процесів, вітчизняні підприємства повинні утворити об'єднання підприємств галузі з регіональним визначенням; стати учасниками регіональних (галузевих) мезологістичних структур, які треба постійно розвивати та удосконалювати.

Логістичний аутсорсинг – це передання логістичних функцій підприємства зовнішньому оператору – висококваліфікованому інтегратору логістичних бізнес-процесів, з метою оптимізації витрат в ланцюзі поставок.

Переваги від використання концепції логістичного аутсорсингу

Вигоди	Характеристика
Основне виробництво. Спеціалізація	<ul style="list-style-type: none"> - Концентрація на основній діяльності, найбільш рентабельної для підприємства; - Підвищення якості комплектуючих; - Зниження загальних витрат за рахунок відсутності заготівельного та допоміжного виробництва; - Вивільнення дефіцитного устаткування та висококваліфікованої робочої сили для роботи над ресурсномісткими операціями.
Економічного та фінансового характеру	<ul style="list-style-type: none"> - Оптимізація структури витрат; - Зменшення витрат логістики; - Скорочення витрат на персонал і приміщення; - Зменшення адміністративних витрат; - Зменшення фінансових та виробничих ризиків.
Ринкові відносини	<ul style="list-style-type: none"> - Virішення проблем функціонування й розвитку в ринковій економіці завдяки зменшенню витрат.
Гнучкість	<ul style="list-style-type: none"> - Здатність гнучко реагувати на ринкові зміни та внутрішні проблеми компанії; - Підвищення гнучкості внаслідок використання вивільненого потенціалу; - Швидко адаптуватися до зовнішніх умов функціонування та покращувати економічні результати.
Організаційного характеру	<ul style="list-style-type: none"> - Спрощення організаційної структури; - Скорочення штату працівників.
Нове виробництво (інновації)	<ul style="list-style-type: none"> - Зосередження на розробці нових продуктів і послуг, поліпшення якості продукції та послуг; - Диверсифікація діяльності внаслідок використання потенціалу, що вивільнився.
Інвестування	<ul style="list-style-type: none"> - Домогтися підвищення ефективності діяльності промислової компанії без великих інвестувань у дорогі технології; - Мінімізація інвестицій в логістику.
Обслуговування клієнтів	<ul style="list-style-type: none"> - Якісний стандартизований сервіс; - Покращення обслуговування клієнтів; - Удосконалення якості товарів та послуг; - Можливість працювати за гнучким графіком; - Впровадження новітніх технологій; - Завдання аутсорсингу можна ускладнити або спростити відповідно до поточних вимог.

Ризики та недоліки, що виникають, коли підприємства передають логістичні функції третій стороні як самостійному суб'єкту господарювання:

- передача важливої інформації про підприємство в «чужі руки».
- існує ризик зниження ефективності праці власного персоналу та втрати ним необхідних знань та досвіду надання функції, що передається на аутсорсинг;
- у випадку недобросовісності аутсорсера, виникнення форс-мажорних обставин або його банкрутства можливі суттєві втрати, пов'язані з необхідністю термінового пошуку іншого аутсорсера або налагодження виконання даної функції власними силами;
- персонал підприємства розцінює звільнення частини персоналу та впровадження аутсорсингу як певну «зраду» або сигнал неблагополуччя, що може спровокувати конфліктні ситуації, втрату іміджу керівництва тощо;
- існує також вірогідність монополізації ринку відповідних послуг окремими аутсорсерами та використання ними переваг свого монопольного становища при взаємодії із замовником послуг;
- недотримання прийнятих зобов'язань щодо рівня обслуговування;
- складність у досягненні зниження витрат (великі тарифні ставки);
- зниження можливості впливу та контролю за функціями, переданими аутсорсеру;
- при замовленні значної кількості аутсорсингових послуг в одного аутсорсера існує ризик появи конкурента, який використовуватиме знання та досвід замовника аутсорсингових послуг.

Порівняння факторів, що характеризують діяльність логістичного центру підприємства з власною логістичною службою

Фактори	Діяльність логістичного центру	Діяльність промислового підприємства з власною логістичною службою
1	2	3
Запаси, їх розмір та тривалість виробничого циклу	Страхові запаси непередбачені. При замовленні запасів враховують лише поточну потребу, яка формується з урахуванням програми випуску готової продукції. Передбачається підтримка мінімально можливого виробничого циклу, що потребує швидкої реакції служб постачання залежно від попиту на продукцію.	Потребує утворення складських запасів, наявність яких може захистити від помилок поточного планування і ненадійності постачальників. Замовлення обумовлені економічним розміром партії поставки. Тривалість виробничого циклу охоплює великий часовий інтервал через наявність страхових запасів, що не передбачає мобільності служби постачання.
Збут	Чітке відстеження попиту, який спонукає до випуску саме «потрібної» продукції на ринку, що підштовхує підприємство до інноваційного розвитку та швидкого переорієнтування виробництва. Випуск продукції невеликими партіями – залежно від попиту.	Консервативний погляд на максимальний випуск готової продукції без належного урахування потреб ринку.
Постачальники	Відпрацьовуються надійні відносини з невеликим колом постачальників, які стають партнерами і відносини з якими мають залежний характер для обох сторін.	Підтримка ділових відносин тривалий період з великою кількістю постачальників, між якими штучно підтримується конкуренція.

Продовження таблиці

1	2	3
Інновації	Потребує швидкого розвитку та мобільності до переходу на нові технології, що створює передумови для підтримки політики випуску продукції високої якості та без браку.	Повільний розвиток на шляху до впровадження «ноу-хау». Це дає підстави враховувати брак при випуску готової продукції через наявність морально (а досить часто і фізично) застарілого обладнання.
Кадрова політика	Потребує висококваліфікованих фахівців на всіх рівнях, у всіх підрозділах, які можуть швидко адаптуватися до змін в політиці підприємства і проявляти ініціативу у підтримці належного виробництва кінцевої продукції.	Управління виконується виключно топ-менеджментом і менеджерами середньої ланки, не передбачається командний стиль праці на всьому підприємстві, що призводить до розширення штату працівників і до розпорошення обов'язків.
Вплив на державний економічний розвиток	Прямий шлях до створення міцних стосунків підприємств галузі, що спонукає до горизонтальної інтеграції, яка передбачає усунення конкуренції та спонукає до розвитку окремого підприємства та галузі у цілому. Спонукає державну владу до підтримки підприємств створенням належної законодавчо-нормативної бази.	Підприємство розглядається як окремий суб'єкт господарювання, від діяльності якого максимально може залежити добробут певного міста. Не передбачає швидкий розвиток як економічних, так і соціальних відносин з іншими підприємствами та службами в країні.

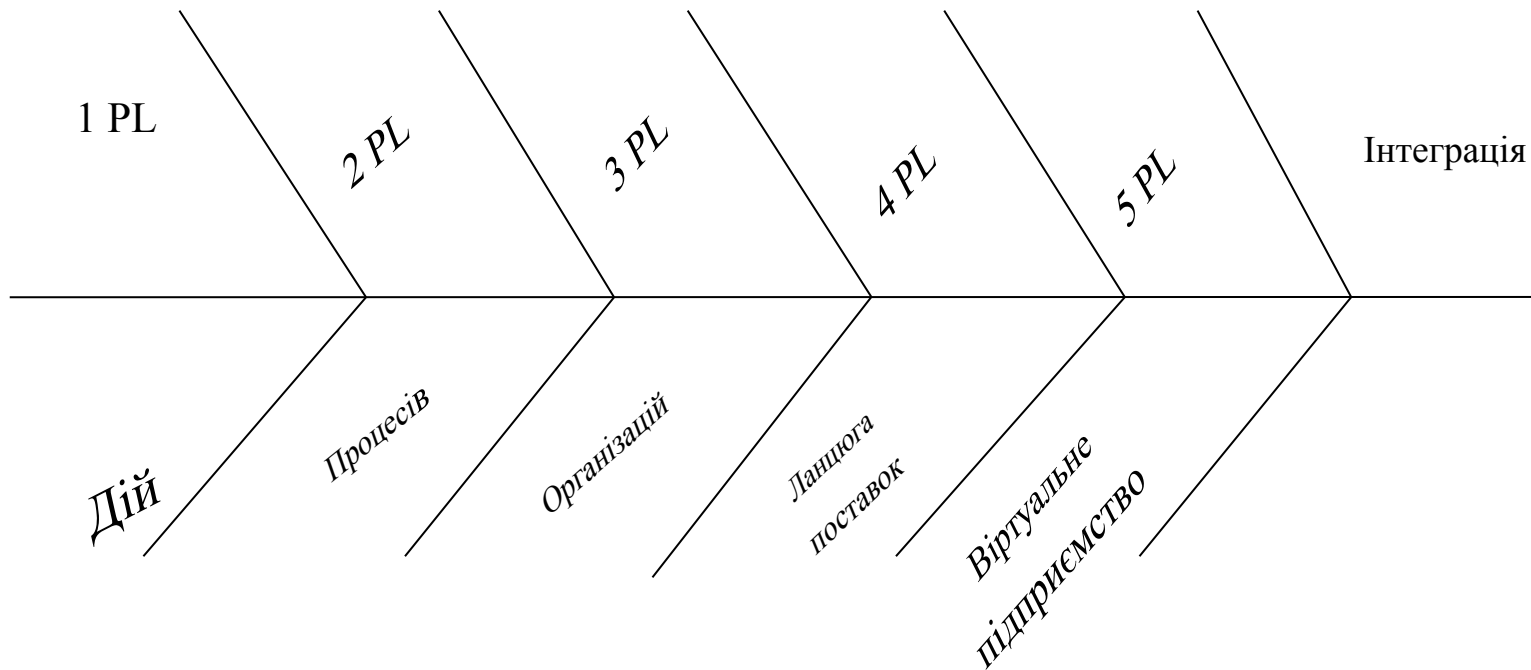
Порівняння факторів, що характеризують діяльність логістичного центру та підприємства з власною логістичною службою

Фактори	Діяльність логістичного центру	Діяльність промислового підприємства з власною логістичною службою
1	2	3
Запаси, їх розмір та тривалість виробничого циклу	Страхові запаси непередбачені. При замовленні запасів враховують лише поточну потребу, яка формується з урахуванням програми випуску готової продукції. Передбачається підтримка мінімально можливого виробничого циклу, що потребує швидкої реакції служб постачання залежно від попиту на продукцію.	Потребує утворення складських запасів, наявність яких може захистити від помилок поточного планування і ненадійності постачальників. Замовлення обумовлені економічним розміром партії поставки. Тривалість виробничого циклу охоплює великий часовий інтервал через наявність страхових запасів, що не передбачає мобільності служби постачання.
Збут	Чітке відстеження попиту, який спонукає до випуску саме «потрібної» продукції на ринку, що підштовхує підприємство до інноваційного розвитку та швидкого переорієнтування виробництва. Випуск продукції невеликими партіями – залежно від попиту.	Консервативний погляд на максимальний випуск готової продукції без належного урахування потреб ринку.
Постачальники	Відпрацьовуються надійні відносини з невеликим колом постачальників, які стають партнерами і відносини з якими мають залежний характер для обох сторін.	Підтримка ділових відносин тривалий період з великою кількістю постачальників, між якими штучно підтримується конкуренція.

<i>Продовження таблиці</i>		
1	2	3
Інновації	Потребує швидкого розвитку та мобільності до переходу на нові технології, що створює передумови для підтримки політики випуску продукції високої якості та без браку.	Повільний розвиток на шляху до впровадження «ноу-хау». Це дає підстави враховувати брак при випуску готової продукції через наявність морально (а досить часто і фізично) застарілого обладнання.
Кадрова політика	Потребує висококваліфікованих фахівців на всіх рівнях, у всіх підрозділах, які можуть швидко адаптуватися до змін в політиці підприємства і проявляти ініціативу у підтримці належного виробництва кінцевої продукції.	Управління виконується виключно топ-менеджментом і менеджерами середньої ланки, не передбачається командний стиль праці на всьому підприємстві, що призводить до розширення штату працівників і до розпорошення обов'язків.
Вплив на державний економічний розвиток	Прямий шлях до створення міцних стосунків підприємств галузі, що спонукає до горизонтальної інтеграції, яка передбачає усунення конкуренції та спонукає до розвитку окремого підприємства та галузі у цілому. Спонукає державну владу до підтримки підприємств створенням належної законодавчо-нормативної бази.	Підприємство розглядається як окремий суб'єкт господарювання, від діяльності якого максимально може залежити добробут певного міста. Не передбачає швидкий розвиток як економічних, так і соціальних відносин з іншими підприємствами та службами в країні.

Еволюція логістичного оператора на фоні інтеграції в ланцюг поставок

Створюваний логістичний центр за класифікацією логістичних центрів:

- за моделлю – модель зародження;
  - за типом розміщення - об'єкт, що будується в довільний спосіб: інвестор може запланувати форму, вид логістичного центру та розміщення окремих об'єктів;
  - за ознакою функціональності – регіональний – радіус співпраці 50-80 км; освоєна територія 20 га;
  - добре розвинена інфраструктура, сервіс послуг;
- враховуючи тип залученого транспорту – відкритий: складається з комплексу споруд, які мають зв'язок зі всіма типами комунікацій: дорожньою інфраструктурою, аеропортом, залізницею, морським портом;
- за пріоритетністю надання послуг – «Citi-logistic»: форма великого центру, локалізованого за межами (або в межах) міської агломерації;
  - враховуючи тип власності – публічно-приватний;
  - залежністю від цілісності інфраструктури – зосереджений: логістичний центр, у межах якого існує цілісна інфраструктура;
  - доступність до споживача – галузевий.

**Нормативно-правові акти, які регулюють логістичну діяльність окремого підприємства,
та логістичну діяльність як самостійний вид підприємницької діяльності**

15-1

Сфера діяльності	Нормативно правовий акт
1	2
Державно-приватне партнерство	<ul style="list-style-type: none"> - Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-IV від 01.07.2010 р. [69]; - Закон України « Про концесії» № 997-XIV від 16.07.1999 року [68]; - Постанова Кабінету Міністрів України № 643 від 12 квітня 2000 р. «Про затвердження Типового концесійного договору» [134]; - Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства» № 384 від 11 квітня 2011 р.[135].
Складська діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - Господарський кодекс України (ГК) від 16.01.2003 № 436-IV[57]; - Цивільний кодекс України (ЦК) від 16.01.2003 № 435-IV [58]; - Закон України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні склади свідцтва» № 2286-IV від 23.12.2004 року [70].
Договори постачання, збуту та надання послуг	<ul style="list-style-type: none"> - Ч.1 ст. 264 ГК України [59]; - ст. 179-187, 193-201, 265-270 ГК України[61]; - гл. 63 ЦК України «Послуги. Загальні положення» [62];
Врегулювання спорів	<ul style="list-style-type: none"> - Роз'яснення Вищого арбітражного суду України № 02-5/218 від 30.03.1995 року «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань за договорами поставки» [148].
Якість товарів	<ul style="list-style-type: none"> - ст. 268 ГК України; -Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» № 46-93 від 10.05.1993 року[54].
Ліцензування складської діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-III від 01.06.2000 року[67]; - Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування» № 1698 від 14.11.2000 року[130]; - Постанова Кабінету Міністрів України «Про строк дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу» № 1755 від 29.11 2000 року[131].
Спільна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - гл. 77 ЦК України «Спільна діяльність» [62]; - Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 – VI[60]; - Роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладанням та виконанням договорів про сумісну діяльність» № 02-5/302 від 28.04.1995 року [147].

Продовження таблиці

1	- 2
Виробнича діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - Закон України «Про сертифіковані товарні склади і подвійні складські свідоцтва» № 2886-IV від 23.12.2004 р. [70]; - Роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики застосування Закону України «Про підприємництво» № 02-5/276 від 06.08.1997 року (у редакції від 03.06.1998 року) [149]; - Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2006 року № 516 «Про затвердження Державної програми розвитку машинобудування на 2006-2011 роки» [132]; - Постанова Кабінету Міністрів України № 1130 від 12 вересня 2011 року «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» [128]; - Програма економічних реформ президента України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 02.06.2010 року [137]; - Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки» № 493/2004 від 28.04.2004 [177]; - Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 року № 1900-р «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки» [146].
Інноваційна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2012 року № 691-р «Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері» [145]; - Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.06.2007р. № 381-р «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008-2012 роки» [144]; - Постанова Кабінету Міністрів України № 447 від 14.05.2008 року «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки»» [133];

Основні концесійні угоди у міжнародній практиці

Тип концесійної угоди	Коротка характеристика
ВОТ (Build-Operate- Transfer) – «Будівництво-управління-передання».	Класичний варіант концесії. Концесіонер здійснює будівництво та експлуатацію протягом встановленого терміну, потім об'єкт передається державі.
ВТО (Build – Transfer-Operate) – «Будівництво-передання-управління».	Класична концесія. Концесіонер будує об'єкт, який передається державі після будівництва, а потім він передається в експлуатацію концесіонеру.
ВОО (Build-Own-Operate) – «Будівництво-володіння-управління».	Концесіонер будує об'єкт і здійснює його експлуатацію, володіючи за правом власності. Термін дії експлуатації не обмежується.
ВООТ (Build-Own-Operate-Transfer) – «Будівництво-володіння-управління – передання».	Проект типу «грінфілд». Володіння та користування збудованим об'єктом на праві приватної власності протягом визначеного терміну, після досягнення якого об'єкт передається державі.
ВВО (Buy- Build-Operate) – «Придбання-будівництво-управління».	Форма продажу, яка передбачає відбудову або розширення існуючого об'єкта. Держава передає об'єкт приватному власнику, який здійснює необхідні вдосконалення для ефективного управління.
Браунфілд-контракт (Brownfield contract)	Традиційна концесія, предметом якої є діяльність по розширенню, відновленню або реконструкції існуючого об'єкта, не включаючи нового будівництва.
Прості форми партнерства, які є близькими до концесійних	
Lease contract	Контракт, який близький за змістом до оренди. Орендатор не здійснює будівництво, отримує об'єкт у держави. Обов'язками орендаря є обслуговування, отримання платні та плата державі за користування.
Service ontract	Контракт на обслуговування. Держава укладає контракт із приватним сектором на обслуговування об'єкта.
Management contract	Контракт на управління об'єктом. Держава заключає контракт із приватним сектором на управління об'єктом.
Turnkey («під ключ»)	Держава фінансує, а приватний сектор проектує, будує та керує об'єктом.

Переваги кластерної моделі розвитку

№	Назва переваг	Характеристика
1	2	3
1.	Переваги для виробництва	<p>Поглиблення спеціалізації виробництва. Створюється ефект масштабу, який проявляється не тільки у зростанні обсягів виробництва (особливо інноваційної), а й у зменшенні трансакційних витрат та ризиків між учасниками кластеру. Диверсифікація та розподіл ризиків дозволяють знизити їх наслідки та стабілізувати потік доходів учасників кластеру. Партнерська діяльність учасників кластеру дозволяє одержати взаємодоповнюючі ресурси за ціною нижчою, ніж при їх придбанні або створенні самостійно.</p> <p>Кластерні моделі створюють переваги для виробничих систем що забезпечують поєднання у виробництві конкуренції з кооперацією, виділяють колективну ефективність, гнучку спеціалізацію.</p>
2.	Створення сприятливого конкурентного середовища	<p>Кластер стає засобом для подолання замкнутості на внутрішніх проблемах, негнучкості та змов між суперниками, які можуть зменшити або повністю блокувати сприятливий вплив конкуренції й появу нових фірм, а національні галузі одержують можливість підтримати свою перевагу в конкурентній боротьбі.</p> <p>Підтримуючи співробітництво, підприємства не перестають конкурувати між собою у зниженні витрат на виробництво та цін, поліпшенні якості продукції, пошуку кращих постачальників, формуванні нових каналів збуту власної продукції. Завдяки цьому підвищується конкурентоспроможність географічного регіону й економіки країни загалом. Отже кластер – це не концерн одного власника, а спільна робота незалежних структур і спільна співпраця приносить їм вигоду.</p>
3.	Підтримка інвестиційної моделі розвитку	<p>У кластері забезпечується збільшення виробництва інноваційної продукції, формується регіональна інноваційна система, підвищується інноваційна спроможність суб'єктів господарювання, формуються інноваційні «точки зростання». Залучення до участі у інноваційних процесах гнучких підприємницьких структур малого та середнього бізнесу. Спостерігається позитивна інноваційна динаміка та забезпечується одночасно реалізація трьох функцій інноваційного процесу: - наукова; - технологічна; економічна.</p>
4.	Покращення інвестиційного клімату	<p>Кластер сприяє великим капіталовкладенням і спеціалізації, впровадженню спільних проектів, а також сприяє залученню венчурного капіталу, прямих іноземних інвестицій та нових технологій. Підвищується інвестиційна привабливість як для внутрішніх так і для зовнішніх інвесторів.</p>
5.	Переваги для приватних бізнес-структур	<p>Кластерна модель підвищує рівень використання кадрового потенціалу та інфраструктури території, забезпечує доступ до досліджень і рекомендацій наукових центрів, дає змогу знизити витрати виробництва й збуту продукції. В свою чергу за кластерного типу господарювання органами влади створюється та підтримуються сприятливі макроекономічні умови для роботи учасників ринку.</p>

1	2	3
6.	Переваги для органів влади	Кластерна економіка базується на кращому використанні потенціалу окремих регіонів та територій, диверсифікації регіональної економіки, зростанні кількості платників податків і бази оподаткування, зниження залежності бюджету від окремих монопольних бізнес-формувань.
7.	Розвиток та підтримка малого підприємництва	Малі підприємства можуть об'єднуватися довкола спільних постачальників й економити завдяки масштабу обсягів закупівлі товарів, спільно замовляти маркетингові дослідження ринку тощо.
8.	Спільна діяльність підприємств взаємозалежних галузей за умовою партнерських відносин	Підприємства взаємозалежних галузей кластера інвестують спеціалізовані, родинні технології, інформацію, інфраструктуру, людські ресурси, що веде до виникнення нових фірм. За умов функціонування спільної мережі постачальників та покупців, сформованого кластером «ланцюжка доданої вартості» конкурентні переваги підприємств залежать від активності їхньої діяльності, починаючи від розробки проекту, закупки матеріалів, виготовлення продукції, логістики їх продажу й обслуговування.
9.	Визначально-забезпечувальні	Співробітництво на контрактних засадах; оптимізація інформаційної мережі й оперативність інформації; конкуренція на основі технологічних інновацій. Спільність і взаємодоповнюваність діяльності; високий рівень ділової довіри і кадрового потенціалу; гнучкість виробничого потенціалу. Взаємозв'язок підприємств, що забезпечує тісну системну взаємодію факторів виробництва та зумовлює виникнення явища емерджентності – появи нової якості, відмінної від властивостей всіх елементів об'єктів.
10.	Результативні	Ефект масштабу виробництва – основу якого становить ядро інноваційного кластера для виробництва визначеного виду продукції чи послуги. Ефект охоплення, що виникає за умови існування факторів виробництва, які використовуються одночасно для виробництва кількох видів продукції. Ефект синергії як результат орієнтації діяльності всіх суб'єктів системи на нестатки споживачів завдяки налаженому плануванню, координуванню й організації їхньої взаємодії у процесі спільного підприємництва та кооперування.
11.	Регіональний розвиток	Регіони, які сформували кластери, одержують певні переваги у тому, що кластери беруть на себе розв'язання більшості соціальних проблем територій. Діяльність кластерів спрямована на поліпшення інфраструктури регіону, в якому вони працюють, забезпечують створення нових робочих місць.
12.	Інтегральні переваги	Підвищення конкурентоспроможності економіки, активізація інноваційних процесів і реальних механізмів узгодження інтересів влади, бізнесу, науки та освіти при розробці стратегії розвитку як на рівні окремого суб'єкта господарювання так і на рівні регіону і країни.
13.	“Жорсткі” та “м'які” переваги кластерів	Фахівці до “жорстких” переваг кластерів відносять ефективніші бізнес-транзакції, сприятливіші інвестиції, зменшення витрат на закупівлю матеріалів, послуг й інші показники (підвищення прибутковості, створення нових робочих місць). “М'які” переваги кластерів – орієнтація на організацію

Основні принципи створення та організації діяльності кластерних об'єднань)

- Добровільність і відкритість членства в кластері самостійних підприємств, організаційна форма - асоціація або неформальне (договірне) партнерство;
- кооперація і довіра, що базується на паритетному обміні між учасниками логістичного ланцюга (взаємодія між учасниками всередині кластера сприяє отриманню синергетичного ефекту; як доходи, так і ризики розподіляються пропорційно вкладу учасників у виробництво кінцевого продукту);
- рівноправність та відповідальність (учасники кластера об'єднуються і функціонують на основі рівності прав та відповідальності за свою діяльність);
- наявність лідера (інтегратора) - великого підприємства, що визначає довготривалу господарську та інноваційну стратегію всіх учасників кластера. Лідер ініціює перші інноваційні перетворення.
- ефективність (оцінка ефективності діяльності учасників кластера дозволить визначити, наскільки управління ним відповідає досягненню стратегічних цілей);
- ресурсна забезпеченість (обмін інформаційними, матеріальними, правовими ресурсами);
- інноваційність (розвиток на основі інновацій сприяє досягненню стратегічних цілей кластера);

- перспективність (наявність стратегії та поетапності розвитку кластера); спільний для всіх учасників бренд (товар, послуги, марка тощо). В машинобудівному виробництві це може бути вид продукції: вузли, комплектуючі, запчастини, литво, мастила, фарби тощо.
- системність (наявність чіткої логічної структури кластера, повноти та взаємозв'язку всіх його учасників); спільна дистрибутивна мережа виведення товару на ринки (включаючи міжнародні). Це особливо важливо, оскільки в машинобудівній галузі існує диктат посередників. Щоб їх потіснити й отримати більшу частку кінцевої (роздрібної) ціни, доцільно розбудовувати свою маркетингову мережу.
- тивіщі стандарти якості вироблюваної продукції. В кластерному механізмі інтеграції неякісний проміжний продукт, що виробляється одним із учасників ланцюга, не буде сприйматися іншими.
- наявність третейського суду. Всі спори, що виникають між учасниками, повинні по можливості вирішуватися всередині кластера.
- тісна взаємодія кластерного об'єднання з органами влади та місцевого самоврядування на засадах приватно-державного партнерства. Кластери формують економічний базис територіального розвитку. Тому органи влади зацікавлені в їх становленні, а формування стає функцією органів регіонального і державного управління.

Класифікаційна характеристика кластерів

Види та ознаки	Характеристика
1	2
Зарубіжна практика	
<p>Регіональні кластери</p>	<p>Прив'язані до певної території регіону, з метою вирішення актуальних проблем його соціально – економічного розвитку, здійснення коопераційно – господарської, промислово орієнтованої взаємодії малого, середнього, великого бізнесу, спільного використання виробничої та ринкової інфраструктури.</p>
<p>Побудовані за вертикальною інтеграцією</p>	<p>Кластери із закінченим циклом у форматі тісної взаємодії учасників по всьому виробничо – технологічному ланцюгу. Так кластери об'єднують мережі навколо головних компаній, фірм, міст, а також різного роду товариства, партнерства, альянси.</p>
<p>Територіально – локалізовані</p>	<p>Промислові кластери, які охоплюють діяльність окремих галузей чи підприємств, наприклад машинобудування, телекомунікації і зв'язок, літакобудування, хімічні виробництва, харчові кластери тощо</p>
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України виділяє:	
<p>Виробничі</p>	<p>Включають об'єднання підприємств авто -, судно -, авіобудівників та підприємства сільського господарства та харчової промисловості.</p>
<p>Інноваційно – технологічні</p>	<p>Географічно локалізовані компанії, зв'язані виробництвом інноваційної продукції та надання послуг суб'єктам інноваційної діяльності.</p>
<p>Туристичні</p>	<p>Формуються на базі туристичних активів регіону і складаються з підприємств різних сфер.</p>
<p>Транспортно – логістичні</p>	<p>Включають комплекс інфраструктури та компаній, які спеціалізуються на зберіганні, супроводженні та доставці вантажів і пасажирів та набувають розвитку в регіонах зі значним транспортним потенціалом.</p>
За принципом географічного розташування або за територіальним поділом праці	
<p>Національні (державні)</p>	<p>Внепросторові групи суміжних конкурентоздатних галузей, що включають наявні діючі підприємства, організації та установи розташовані у різних регіонах країни з орієнтацією на експорт.</p>

1	2
Регіональні	Кластери розміщені в межах одного регіону і орієнтуються на наявну географічну концентрацію пов'язаних галузей.
Транскордонні	Кластери, які розвиваються в регіонах двох та більше країн.
Міжнародні	Створюються на основі використання дешевої робочої сили і природних ресурсів малорозвинених країн та імпорту технологій з розвинених країн.
Локальні	Кластери, розташовані в одному місті (території району).
Характеристика кластерів за ознаками	
Стадія розвитку	<ul style="list-style-type: none"> - Ембріональний; - розвинений; - зрілий.
Глибина кластера (основна змінна при оцінці стійкості)	<ul style="list-style-type: none"> - Глибокий; - мілкий; - невизначеної глибини.
Динаміка зайнятості	<ul style="list-style-type: none"> - Зростаючий; - зменшуваний; - стабільний.
Ступінь відкритості	<ul style="list-style-type: none"> - Залучення в регіон додаткових ресурсів; - функціонування кластера, що відбувається на використанні тільки своїх ресурсів.
Галузева належність	<ul style="list-style-type: none"> - Міжгалузеві – включають підприємства різних галузей як традиційних, так і високотехнологічних; - галузеві, коли всі члени кластера належать до однієї галузі.
За структурою	<ul style="list-style-type: none"> - Кластери, які складаються насамперед з малих та середніх підприємств, що дає змогу поєднувати переваги наявного малосерійного виробництва з великомасштабним підходом; - Кластери, у яких великі компанії формують ядро, навколо якого групуються малі фірми.
За рівнем взаємодії між членами кластера	<ul style="list-style-type: none"> - З вільними відносинами в асоціації; - З регламентованими відносинами; - З несистемними відносинами.
За характером зв'язків	<ul style="list-style-type: none"> - Виробничі, створені на базі промислових підприємств, які практично не підтримують відносини з наявними науково – дослідними організаціями; - Науково – технічні, які утворюються навколо університетів або включають їх до свого складу; - Змішані .
За кількістю членів кластера	<ul style="list-style-type: none"> - Кластери, які складаються з невеликого числа (до 20 членів); - Кластери, які складаються із значного числа підприємств, організацій та установ (більше 20 членів).
Управління та географічне охоплення	<ul style="list-style-type: none"> - Макрокластери – групи взаємопов'язаних та взаємодіючих галузей, окремих сегментів у межах країни в цілому; - Мезокластери – взаємопов'язані галузеві групи підприємств у межах конкретного регіону. - Мікрокластери – представляють рівень міста.

Класстерні об'єднання в Україні

Територіальне розміщення кластера (Економічний регіон)	Назва кластеру	Пріоритетні напрямки розвитку кластерів
1	2	3
Подільський: Вінницька, Хмельницька та Тернопільська обл.	Асоціація «Поділля. Перший» (об'єднує швейні, будівельні, туристичні підприємства); Кластер сільського туризму «Оберіг»; Кам'янець-Подільський туристичний кластер; Вінницький перобно-харчовий кластер; Інноваційно-інвестиційний кластер (м. Тернопіль)	Підтримка: швейного, будівельного, туризму; органічного землеробства та овочівництва; інформаційно-освітньої сфери, машинобудування.
Карпатський: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька обл.	Кластер виробництва сувенірів «Сузір'я»; кластер Ліжникарства; Закарпатський автомобільний кластер; транспортно-логістичний кластер Закарпаття; туристичний кластер «Сім чудес України»; Львівський кластер ІТ та бізнес-послуг; кластер біотехнологій, кластер виробників декоративного текстилю (Івано-Франківська обл.).	Виробництво сувенірної продукції; художні промисли; деревообробка; виробництво автомобілів та комплектуючих до них; оздоровлення та туризм; виготовлення виробів з вовни та хутра; переробка лікувальних трав; рекреаційно-туристичний; будівельний; швейний хімічний та харчовий.
Поліський: Волинська, Житомирська, Рівненська та Чернігівська обл.	Кластер деревообробки «Полісся Рокитнівщини» (Рокитніківський р-н Рівненської обл.); кластери аграрного, туристично-рекреаційного, освітнього, льонівирощувального, транспортного, та деревообробного напрямів (Волинська обл.), лісові туристично-рекреаційні та освітні кластери, кластер водного туризму по річці Десна (Чернігівська обл.); кластер з добування та переробки каменю (Житомирська обл.).	Деревообробка; добування та переробка каменю; агропромисловий; продовольчий; екологічний туризм.
Центральний: Київська та Черкаська обл.	Національно інноваційний кластери «Енергетика сталого розвитку», «Технології інноваційного суспільства» (при КПУ) та «Інноваційна культура суспільства» (при КНУ ім. Т.Г. Шевченка) - м. Київ, туристичний кластер «Славутич» (Київська обл.); національно-інноваційний кластер «Нові продукти харчування»; кластер зеленого туризму та ремесел – «Силіконова долина по Українськи» (с. Сунки, Смілянського р-ну Черкаської обл.); туристичний кластер «Золота	High-Tech (нові матеріали); будівельний; машинобудування; транспортні перевезення (Черкаси); продовольчий; зеленого туризму та ремесла.

Продовження таблиці

1	2	3
Східний: Полтавська, Сумська та Харківська обл.	Регіональний кластер екологічного чистої агропродукції, туристично-рекреаційний кластер «Гоголівські місьця Полтавщини» (Полтавська обл.); Сумський кластер екологічно чистої АПК продукції та будівельний кластер; Харківський технопарк «Технополіс» - кластер альтернативної енергетики та науково-освітній кластер, кластер машинобудування.	Машинобудівний; хімічний; високі нано- біотехнології; металургійний; електроенергетики; харчовий; агро-промисловий; туризму тощо.
Донецький: Донецька та Луганська обл.	Національно-інноваційний кластер «Нові технології природокористування»; кластер «Луганськлегінвест», керамічний кластер (Донецька обл.).	Машинобудівний; хімічний; гірничошахтний; металургійний; харчовий, переробна промисловість та торгівля (м. Луганськ).
Придніпровський: Дніпропетровська, Запорізька та Кіровоградська обл.	Національно інноваційний кластер «Нові машини» та будівельний кластер (м. Дніпропетровськ); інноваційний технологічний кластер «АгроБУМ» та кластер бджільництва «Бджола не знає коридорів» (м. Мелітополь), кластер товаровиробників на основі бренду «Купуй Запорізьке. Обирай своє» (м. Запоріжжя).	High-Tech (аеро- електроніка та біотехнології); машинобудування; металургійний та хімічний; харчової та переробної промисловості.
Причорноморський: АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська обл. та м. Севастополь	Транспортно- логістичний кластер «Південні ворота України» (м. Херсон); Транспортно- логістичний кластер «Транзитний потенціал України», туристично-рекреаційний, рибного господарства, машинобудування, виробництво та переробка сільгоспродукції та виробництва вина (Одеська обл.); Асоціація стійкого розвитку Севастополя «Аура» - об'єднує 8 локальних інноваційних кластерів: інноваційний «Еконерго», «Байдари-тур», «Водні ресурси» та «Здоров'я»; кластери «Евростандарт UA» та інноваційний «Інтелект-ресурс», туристичний кластер «Південно-туристичне кільце» (м. Севастополь); 3 кластери в Придунав'ї та 5 кластерів в Миколаївській обл.	Високих технологій; суднобудівний; мікроелектроніки; агропромисловий; рибний; логістики; виноробство; оздоровлення та туризм.

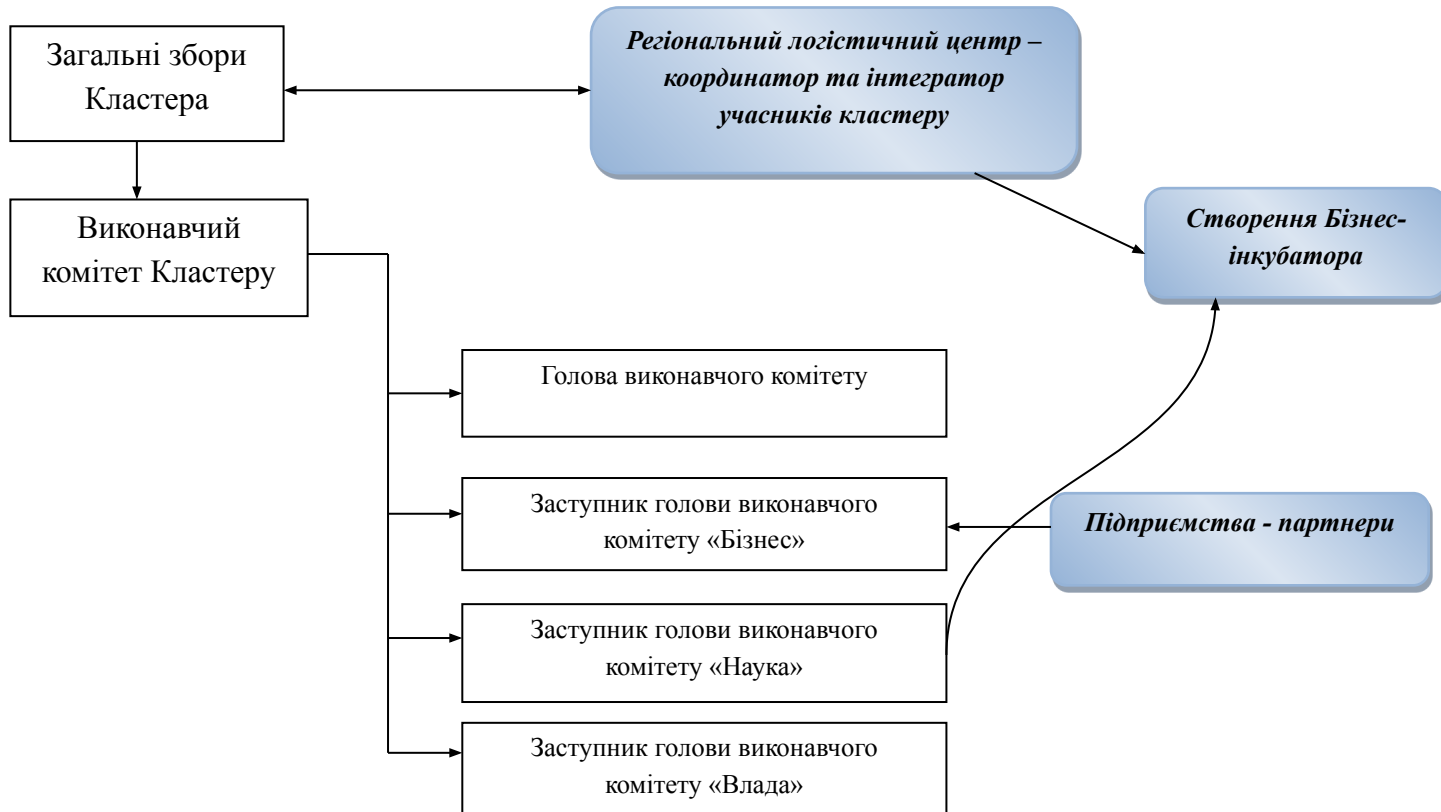
Ключові перешкоди, що стоять на шляху створення кластерів

21-1

Обмеження розвитку кластерів	Інструменти подолання перешкод	Виконавці
1	2	3
Відсутність законодавчої бази із створення та розвитку кластерів	Інституційне регулювання кластерного розвитку	Центральні органи влади
Відсутність чіткої державної політики підтримки розвитку кластерів	Впровадження стратегії конкурентоспроможності, складовою якої має стати кластерна стратегія	Центральні органи влади
Неефективність законодавства щодо запровадження механізмів державно-приватного партнерства. Різні форми власності учасників кластеру.	Внесення змін до Закону "Про державно-приватне партнерство" та «Закону про концесії»	Верховна Рада України
Недосконале програмно-цільове забезпечення реалізації кластерних стратегій	Формування та реалізація цільових програм створення та підтримки розвитку кластерів	Центральні та регіональні органи влади
Недоліки нормативного визначення кластера, його видів, комплексу заходів щодо створення кластерів, нормативно-правового й інституційного середовища їх функціонування.	Затвердження Концепції створення кластерів в Україні	Верховна Рада України
Відсутність належної взаємодії між владою, бізнесом та наукою	Розвиток публічно-приватного партнерства, створення платформи співпраці	Органи влади, підприємницькі асоціації, дослідницькі установи, громадські організації
Нездатність бізнесу до самоорганізації, низький рівень інформованості органів виконавчої влади, підприємців і громадських організацій про сутність кластеру.	Активізація діяльності щодо інформування про переваги кластерних об'єднань та формування мереж співпраці	Органи влади та підприємницькі асоціації (торгові палати, промислові асоціації)
Низький рівень інституційного захисту прав власності (в т.ч. проти рейдерства), низький рівень довіри між підприємцями (острах злиття та поглинання)	Забезпечення здорової конкуренції	Центральні органи влади Антимонопольний комітет

<i>Продовження таблиці</i>		
1	2	3
Висока концентрація бізнесу і власності, монополізація різних сфер торгівлі й виробництва, низький рівень конкуренції, а відповідно і конкурентоспроможності з ряду важливих показників економіки, високий ступінь корупції.	Активізація антимонопольної політики	Центральні та місцеві органи влади, Антимонопольний комітет
Брак ефективної методологічної бази та підготовлених фахівців з питань кластерних організаційних технологій	Розробка та затвердження методичних рекомендацій щодо формування кластерних об'єднань. Підготовка фахівців з питань кластерних організаційних технологій	Міністерство економіки України Міністерство освіти і науки України Академія наук України
Незнання переваг і можливостей від участі в кластерах науково-дослідних та вищих навчальних закладів	Розробка та затвердження методичних рекомендацій про порядок створення бізнес-інкубаторів Підготовка фахівців з питань формування зв'язків між бізнесом та наукою	Міністерство економіки України Міністерство освіти і науки України Академія наук України

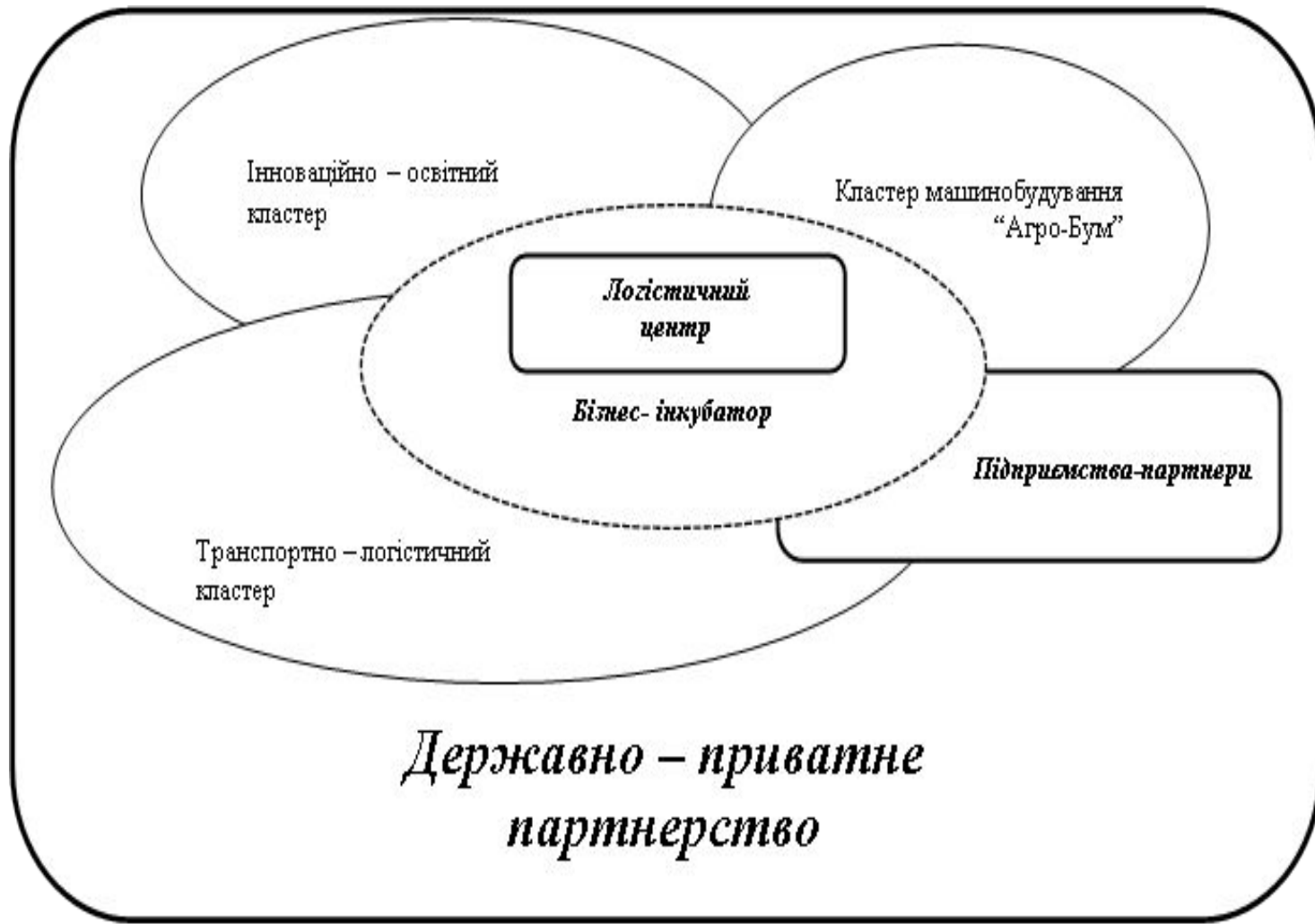
Структура Громадської організації «Кластер «АгроБум» за участю регіонального логістичного центру

Класстер – це галузеве, територіальне об'єднання підприємницьких структур на добровільній основі, яке має погоджену стратегію розвитку, спрямовану на реалізацію інтересів кожного з учасників та знаходиться в тісному зв'язку з освітніми закладами, органами влади та суміжними, допоміжними інноваційно-конструкторськими організаціями, з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та сприяння економічному розвитку регіона.

Логістичний центр як координатор між підприємствами, державою та кластерними утвореннями

Доповідь закінчено!
Дякую за увагу!

10 вересня 2015 року